

Міністерство освіти та науки України
Міністерство аграрної політики та продовольства України
Головне управління Держгеокадастру у Херсонській області
Latvia University of Life Sciences and Technologies (Latvia)
Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu (Poland)
Lankaran State University Lankaran (Azerbaijan)
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки»
Західноукраїнського національного університет
Херсонський державний аграрно-економічний університет

**«ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА
ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ
ЗЕМЛІ: НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ
ВИРІШЕННЯ»**

**The impact of climate change on spatial development
of Earth's territories: implications and solutions**

МАТЕРІАЛИ

***IV Міжнародної науково-практичної
конференції***

the 4nd International Scientific and Practical Conference

10-11 червня 2021 року

June 10-11, 2021

Кафедра землеустрою, геодезії та кадастру

**Херсон
2021**

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

УДК 332.33 : 551.58

B80

Рекомендовано до друку рішенням вченої ради факультету архітектури та будівництва Херсонського державного аграрно-економічного університету (протокол №10 від 22 червня 2021 р.)

Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення: Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції [Херсон, 10-11 червня 2021 року]. Херсон: ХДАЕУ, 2021. 352 с.

ISBN 978-617-7917-09-9

У збірнику розміщено матеріали, в яких узагальнено результати IV Міжнародної науково-практичної конференції. Розглянуто актуальні проблеми та напрямки впливу кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі, встановлення контактів між вченими різних країн,

Конференція проведена у межах кафедральної теми: «Сучасні еколого-економічні проблеми природокористування Херсонської області за умов кліматичних змін (номер державної реєстрації 0118U007196).

Рекомендується науковцям, державним службовцям, підприємцям, громадським діячам, викладачам, студентам та аспірантам.

Головний редактор: Яремко Ю.І., д.е.н., професор кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Відповідальний секретар: Дудяк Н.В., д.е.н., доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Технічний секретар: Мацієвич Т.О., к.е.н., доцент кафедри землеустрою, геодезії та кадастру

Організатори випуску збірника:

Кафедра землеустрою, геодезії та кадастру Херсонського державного аграрно-економічного університету

Думки авторів публікацій можуть не збігатися з думками і позицією редакції.

Тези доповідей друкуються в авторській редакції. Автори несуть відповідальність за зміст поданих матеріалів, достовірність наведених фактів, посилань, правопис власних імен тощо.

Редакція не несе відповідальності за зміст публікацій.

© ХДАЕУ, колектив авторів, 2021

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

Науково-організаційний комітет конференції:

Кирилов Юрій Євгенович	ректор Херсонського державного аграрно-економічного університету
Грановська Вікторія Григорівна	перший проректор, проректор з науково-педагогічної роботи Херсонського державного аграрно-економічного університету
Аверчев Олександр Володимирович	проректор з наукової роботи та міжнародної діяльності Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.с.-г.н., професор
Бабушкіна Руслана Олександрівна	декан факультету архітектури та будівництва Херсонського державного аграрно-економічного університету, к.с.-г.н., доцент
Дудяк Наталія Василівна	завідувачка кафедри землеустрою геодезії та кадастру Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., доцент
Яремко Юрій Іванович	професор кафедри землеустрою геодезії та кадастру Херсонського державного аграрно-економічного університету, д.е.н., професор
Толуб'як Віталій Семенович	професор кафедри менеджменту та публічного управління Західноукраїнського національного університету, д.держ.упр., професор
Parsova Velta	Dr.oec., professor Emeritus, member of Latvian Academy of Agricultural and Forestry Sciences, Latvia University of Life Sciences and Technologies, Latvia
Pawliszczy Dariusz	doctor of Philosophy, mayor of Gromadka, Poland
Pisetskaya Olga	Dean of the Faculty of Land Management, Ph.D. on Technical Sciences, Technical Sciences, Associate Professor, Belarusian State Orders of the October Revolution and the Red Banner of Labor Agricultural Academy, Republic of Belarus
Zielińska Anetta	profesor doktor habilitowany, doktor honoris causa Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Poland
Mirzayev Natig	Ph.D. on economy, associate professor, Lankaran State University, Lankaran, Azerbaijan
Нечипоренко Олександр Миколайович	доктор економічних наук, доцент, Заступник директора з наукової роботи, Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», професор кафедри організації підприємництва та біржової діяльності Національний університет біоресурсів і природокористування України
Керімов Алі Наріманович	доцент кафедри рослинництва, генетики, селекції та насінництва, Херсонського державного аграрно-економічного університету, к.с.-г.н., доцент, Україна

ЗМІСТ

Секція 1. АДАПТАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ В СФЕРІ УПРАВЛІННЯ ТА ОХОРОНИ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ДО КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Keşy M., Pawliszczy D., Navolska N., Apostolyuk O. ZIELONA TRANSFORMACJA POLSKIEJ GOSPODARKI W KRO.....	11
Грязних Є.Д. ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН.....	15
Куракова Л.Г., Астраханцев В.О. ПРАВО ПОСТІЙНОГО КОРИСТУВАННЯ В НОВОСТВОРЕНИХ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ.....	18
Лазарева О.В., Яковенко К.С. ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ.....	21
Макєєв Д.О. ОСОБЛИВОСТІ РЕГУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ....	25
Макєєва Л.М. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В ПРОЦЕСІ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ	28
Мась А.Ю., Гориславська В.В. ПОЛІТИКА З АДАПТАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ДО КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН.....	33
Паршова В., Янкава А., Стойко Н., Кришеник Н. ГЛОБАЛЬНІ ЗМІНИ КЛІМАТУ: НАСЛІДКИ ТА ЗАХОДИ АДАПТАЦІЇ В СИСТЕМІ ЗЕМЛЕКОРИСТУВАННЯ.....	36
Ситник О.І., Браславська О.В. АДАПТАЦІЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ДО ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ.....	40

Секція 2. ЗАСТОСУВАННЯ ГІС, ТЕХНОЛОГІЙ ДЗЗ ТА ГЕОДЕЗИЧНО-КАРТОГРАФІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДЛЯ МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОЦІНКИ СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ КЛІМАТУ

Ustenko Svitlana, Мацієвич Т.О. СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ СТВОРЕННЯ КАДАСТРОВИХ БАЗ ДАНИХ ПОЛЬЩІ.....	45
Бондаренко Е. Л. КАРТОГРАФІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ОЦІНКИ СТАНУ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ.....	50
Ільків Є. Ю., Галярник М. В., Єршов М.О. ПРОБЛЕМНІ ОРГАНІЗАЦІЙНІ ПИТАННЯ ЩОДО СКЛАДАННЯ КОШТОРИСІВ НА ТОПОГРАФО-ГЕОДЕЗИЧНІ ТА ЗЕМЕЛЬНО-КАДАСТРОВІ РОБОТИ.....	53

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

Коваль В.А., Гусєв М.О. ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМ ФОНДОМ.....	56
Кріль Т.В. ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА РОЗВИТОК ЕРОЗІЙНО-ГРАВІТАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ.....	60
Кузло М.Т. ДО ПИТАННЯ ПРОГНОЗУ ДЕФОРМАЦІЙ ГРУНТОВИХ МАСИВІВ ПРИ ЗМІВНІ ГІДРОГЕОЛОГІЧНИХ УМОВ ТА ДІЇ ТЕХНОГЕННИХ ФАКТОРІВ.....	63
Куракова Л.Г., Яценко В.М., Левчук Н.Ю. ЗАСТОСУВАННЯ ГІС- ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ПРОВЕДЕННІ ЕКОНОМІКО- ПЛАНУВАЛЬНОГО ЗОНУВАННЯ ТЕРИТОРІЇ НАСЕЛЕНОГО ПУНКТУ ТА ВИЗНАЧЕННЯ ЗОН ПРОЯВУ ЛОКАЛЬНИХ ФАКТОРІВ.....	67
Кушнірук Т.М., Додурч В.В. ОСОБЛИВОСТІ РОЗРОБКИ КАРТОГРАФІЧНИХ ТВОРІВ ДЛЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІЙ В УКРАЇНІ.....	72
Лавренко Н.М., Арнаутова О.Ю. АКТУАЛЬНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ГІС ТА ДЗЗ В ГАЛУЗІ ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....	74
Матіщук А. В., Васишин Ю.В. ГІС НЕБЕЗПЕЧНИХ ЕКОЛОГІЧНИХ ЯВИЩ ТА ПРОЦЕСІВ В УКРАЇНСЬКИХ КАРПАТАХ.....	77
Лавренко Н.М., Гурник М.К. ВИКОРИСТАННЯ СУЧАСНИХ ГЕОДЕЗИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ РОЗРОБЦІ ПРОЕКТІВ ІЗ ЗЕМЛЕУСТРОЮ.....	81
Мовчан Т.В., Мазурак І.І. ФУНКЦІОНУВАННЯ СУЧАСНИХ КАДАСТРОВИХ КАРТ СВІТУ.....	84
Мурсалийєв О.К., Джамалов Н.Н. РЕГИСТРАЦІЯ ПОКАЗАНИЙ ГРАВІМЕТРА С ПОМОЦЬЮ ОПТИЧЕСКИХ ПРИБОРОВ С ЗАРЯДНОЇ СВЯЗЬЮ.....	87
Мыслыва Т. Н. ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОТЕНЦИАЛЬНЫХ ЗОН ЗАЛЕГАНИЯ ПОДЗЕМНЫХ ВОД С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ ФУНКЦИОНАЛЬНЫХ ВОЗМОЖНОСТЕЙ ГИС.....	90
Патрушева Л.І., Бутенко А.С. НЕОБХІДНІСТЬ ГЕОІНФОРМАЦІЙНИХ СИСТЕМ У КАРТОГРАФУВАННІ ТА ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННІ ТЕРИТОРІЙ.....	95
Смирнова С.М., Горгоц А.О. ГІС ТЕХНОЛОГІЇ В ЗЕМЛЕУСТРОЇ.....	99
Стерлев Д. В., Піпченко І. С. ГІС ТЕХНОЛОГІЇ ЯК МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ КЛІМАТУ.....	103
Шевченко Р.Ю. СПЕЦІАЛЬНІ ГЕОДЕЗИЧНІ МЕРЕЖІ В ЕКОЛОГІЧНОМУ МОНІТОРИНГУ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ ЗЕМЛІ.....	106

Яремко Ю.І., Груша О.С. ПЕРСПЕКТИВИ ЗАСТОСУВАННЯ СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ БПЛА ПРИ ПРОВЕДЕННІ ІНВЕНТАРИЗАЦІЇ ЗЕМЕЛЬ.....	111
--	------------

Секція 3. ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Аверчев О.В., Ковшакова Т.С. АДАПТАЦІЯ СОРТІВ ЗИМУЮЧОГО ТА ЯРОГО ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ПРИ БІОЛОГІЧНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ КЛІМАТУ.....	113
Бабаев Халыгверди ЭФФЕКТИВНОСТЬ НОЧНЫХ ПОЛИВОВ ДОЖДЕВАНИЕМ НА ЧАЙНЫХ ПЛАНТАЦИЯХ В УСЛОВИЯХ ЛЕНКОРАНСКОЙ ЗОНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА.....	116
Goncharenko A.V. HYBRID FUNCTIONS ENTROPY CONDITIONAL OPTIMIZATION MODEL FOR OCEAN HEAT TRANSPORT IN CLIMATE CHANGE SIMULATION.....	122
Білотіл В.Ю. СУТНІСТЬ І ЗНАЧЕННЯ ЗЕЛЕНОГО БУДІВНИЦТВА: ЕКОЛОГІЧНІ, ЕКОНОМІЧНІ, СОЦІАЛЬНІ ПЕРЕВАГИ.....	126
Mazievich T.O. ELEMENTS OF HYBRID FUNCTIONS ENTROPY CONDITIONAL OPTIMIZATION DOCTRINE FOR CLIMATE CHANGE SIMULATION AND MODELING	129
Боровик П.М., Кирилюк В.П., Шемякін М.В. ПРОБЛЕМИ РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕМЕЛЬНИХ ВІДНОСИН В УМОВАХ РИНКУ АГРОЗЕМЕЛЬ В УКРАЇНІ.....	133
Stratichuk N.V. THE PROBLEM OF CLIMATE CHANGE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT.....	136
Алмашова В.С. АГРОЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИРОЩУВАННЯ БОБОВИХ КУЛЬТУР В УМОВАХ СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН.....	139
Біда І.В., Василюшин Ю.В. ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ З ВРАНУВАННЯМ СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН.....	143
Волошин М.М. ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНОСТЬ ВЕДЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА ПРИ ЗРОШЕННІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН.....	147

❖ Секція 3. ЕКОЛОГІЧНІ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ СУЧАСНИХ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН

Аверчев О.В.

д.с.-г.н., професор

Херсонського державного аграрно-економічного університету,

м.Херсон, Україна

Ковшаківа Т.С.

здобувач вищої освіти ступеня доктора філософії

третього року денної форми навчання

Херсонського державного аграрно-економічного університету

м.Херсон, Україна

АДАПТАЦІЯ СОРТІВ ЗИМУЮЧОГО ТА ЯРОГО ГОРОХУ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ПРИ БІОЛОГІЧНОМУ ЗЕМЛЕРОБСТВІ В УМОВАХ МІНЛИВОСТІ КЛІМАТУ

Через глобальне потепління клімату нині з'явилася можливість вирощування культур, які раніше не були широко розповсюджені в даній зоні. Для півдня України такою культурою є горох зимуючий, зазвичай вирощуваний в країнах з більш теплою зимою – Болгарії, Сербії, Туреччині, Ізраїлю. Тому актуальним є спроба культивування таких форм гороху в умовах Херсонщини. В зв'язку з переходом в останній час багатьох виробників до прийомів біологічного землеробства, нагальною стала потреба пошуку елементів технології вирощування зимуючого гороху без застосування традиційних засобів захисту рослин, замінюючи їх агротехнічними та біологічними засобами.

Вивчення зимостійкості та продуктивності сортів гороху зимуючого в умовах нашої зони та їх порівняльні характеристики з сортами гороху ярого, районованого в нашому регіоні.

Польові дослідження із встановлення порівняльної продуктивності сортів зимуючого та ярого гороху, в умовах півдня України проводились на дослідному полі ХДАЕУ в 2019-2020 роках, і супроводжувалися фенологічними спостереженнями, біометричними вимірюваннями, обліком урожаю насіння та визначенням його якісних характеристик. Схема дослідження приведена в таблиці 1.

Сівба гороху зимуючого проводилась в III-й декаді жовтня, що відповідає рекомендаціям установ-оригінаіорів. Глибина заробки насіння у ґрунт становила 4-5 см. Сходи сортів Мороз, Ендуро, Зимус, Лінда та Тристар отримано на 13-14 день після сівби, а у сортів Фокус, Орфей та Валентій – на

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

3-4 дні пізніше, що пов'язано із пониженою енергією проростання насіння цих сортів. В зиму рослини увійшли у фазі 5-7 листків, з висотою стебла 5-7 см.

Весняне відновлення вегетації у 2019 - 2020 роках у гороху зимуючого відбувалось у 3-й декаді лютого, але впродовж березня переривалось короткочасним похолоданням до -4°C . З III-ьої декади березня вегетація відновлялася повністю. Галуження стебла починалось при досягненні рослинами висоти 15-18 см і найраніше наступало у сорта Зимус, а найпізніше – у високорослого сорту Валентій, що зумовлено генетичними особливостями.

Строк настання фаз бутонізації та цвітіння також залежав від сортового складу, наприклад: в 2020 році у сорту Зимус фаза бутонізації відмічена 15.05, а цвітіння – 20.05, у сортів Фокус та Валентій відповідно 22.05. та 27.05. В інших сортів ці фенофази наступали між вище вказаними термінами.

Повна стиглість насіння з вологістю 13-15% найраніше наступала у сорта Зимус – за тривалості вегетаційного періоду 224 дні, в той час, як у сортів Мороз та Ендуро цей показник був у межах 228-230 днів, що близько до значень задекларованих установами – оригінаторами.

Сівбу гороху ярого сорту Оплот, проводили на початку квітня 2019 року, сходи отримали 14.04., гілкування розпочалось 3.05, бутонізація – 5.06, цвітіння - 8.06, а повна стиглість - 05.07, тривалість вегетаційного періоду становила 82 дні.

Важливим показником для гороху зимуючого є зимостійкість, яку визначали в досліді. Зимостійкість гороху зимуючого ми рахували по кожному сорту в двох несуміжних повтореннях шляхом підрахунку кількості рослин на 1 м^2 перед входом в зиму і в 3-й декаді лютого після відновлення вегетації. Одержані дані свідчать, що найвища зимостійкість була у сорту Зимус і становила 94%, а найнижча – 82% - у сорту Орфей.

У інших сортів вона варіювала в діапазоні вищенаведених показників (таблиця 1).

Важливою морфологічною характеристикою є висота рослин, від якої залежить аерація та освітленість рослин, продуктивність фотосинтезу (таблиця 1).

Дані таблиці 1 свідчать, що найбільша висота була у рослин сортів Валентій та Орфей, які належать до групи високорослих сортів гороху зимуючого. У сорта Валентій висота становила 133 см, а у сорта Орфей висота була на рівні 125 см.

Аналогічну закономірність спостерігали і в інших досліджуваних сортів, які належать до групи низькорослих. Їх висота була в межах 75-88 см. Важливим фізіологічним показником, від якого залежить продуктивність культур, є індекс листової поверхні.

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

Максимальним індекс листкової поверхні гороху зимуючого був у сортів Мороз, Зимус та Фокус (2,7-2,8), а найменшим (2,4-2,5) у сортів Ендура та Тристар.

Таблиця 1. Урожайність та біометричні показники сортів гороху зимуючого та ярого, (середнє за 2019 – 2020 роки)

№ з\п	Варіанти дослідів (сорт, оброблення посівів)	Підвид	Зимостійкість, %	Висота рослин в фазу цвітіння, см	Індекс листової поверхні	Середня урожайність, ц/га	Маса 1000 насінин, г
1	Мороз	зим.	89	75	2,7	20,2	173
2	Ендура	зим.	81	79	2,4	16,6	150
3	Зимус	зим.	91	76	2,8	18,0	156
4	Фокус	зим.	89	88	2,8	18,5	165
5	Орфей	зим.	79	125	2,6	16,3	148
6	Валентій	зим.	83	133	2,7	16,8	170
7	Олінда	зим.	85	74	2,5	17,0	158
8	Тристар	зим.	87	77	2,5	15,7	156
9	Оплот	яр.	-	78	3,3	24,5	236

У гороху ярого сорту Оплот індекс листкової поверхні становив 3,3 і значно перевищував цей показник у гороху зимуючого.

Найважливішим показником продуктивності сільськогосподарських культур є урожай їх насіння (таблиця 1).

Найбільша урожайність зимуючого гороху була у сорту Мороз – 20,2 ц/га, а найнижчий урожай був за тотожних умов у сорту Тристар – 15,7 ц/га. Урожайність інших досліджуваних сортів гороху зимуючого була в межах вказаних вище показників.

Урожайність гороху ярого сорту Оплот була 24,5 ц/га, що значно перевищувало даний показник у сортів гороху зимуючого.

Важливим критерієм оцінки якості насіння є маса 1000 шт. (таблиця 1). Дані таблиці вказують, що найбільшою маса 1000 насінин серед зимуючих сортів була у сорту Мороз, який сформував найбільший врожай, вона становила 173 г., в той час як у сорта Орфей цей показник був на рівні 148 г.

Маса 1000 насінин у ярого сорту Оплот значно перевищувала цей показник у зимуючих сортів і складала 236г, і була більшою в середньому на 60%, та прямо впливала на показник урожайності насіння.

Висновки:

1. Зимостійкість рослин різних сортів зимуючого гороху була на рівні 79-91%, що дозволяє вирощувати його в умовах півдня України.

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток територій Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

2. Найбільша урожайність насіння серед зимуючих сортів була у сорту Мороз – 20,2 ц\га., а у ярого сорту Оплот – 24,5 ц\га , що перевищувало в середньому за роки досліджень цей показник на 21 %.

3. Встановлено, що за однакових умов вирощування показник маси 1000 насінин гороху ярого перевищував його у зимуючого в середньому на 63 г, або на 36%.

Список літератури

1. Алмашова В.С. Формування продуктивності гороху овочевого під впливом мікроелементів та ризоторфіну в умовах зрошення півдня України. / Автореферат кандидатської дисертації. – Колос. Херсон, 2009. 20с.

2. Бабич А.О. Зернобобовые культуры /А.О. Бабич//.– К.: Урожай, 1984.– 96 с.

3. Ушкаренко В.О., Андрусенко І.І., Пилипенко Ю.В. Екологізація землеробства і природокористування в Степу України. Таврійський науковий вісник: зб. наук. праць. – Херсон: Айлант, 2005.–Вип. 38. –С. 168-175.

Бабаев Халыгверди

к.с-х.н., доцент

Ленкоранский государственный университет,

Ленкорань, Азербайджан

ЭФФЕКТИВНОСТЬ НОЧНЫХ ПОЛИВОВ ДОЖДЕВАНИЕМ НА ЧАЙНЫХ ПЛАНТАЦИЯХ В УСЛОВИЯХ ЛЕНКОРАНСКОЙ ЗОНЫ АЗЕРБАЙДЖАНА

В Ленкорано-Астаринской зоне в 80-х годах XX столетия под чайными плантациями было занято более 13 тысга, а производство готового чая были доведено до 9 тыстонн. Известные события в республике в конце XX- начале XXI века негативно отразились на чаеводстве. Но проведенные аграрные реформы и постоянные государственные заботы о фермерах, позволяют постепенно наладить состояние чаеводства, успешно восстанавливать утраченные чайные плантации и продолжать развитие чайного хозяйства республики [2]. Основными направлениями экономического и социального развития республики является интенсификация сельскохозяйственного производства. Мощным средством интенсификации сельскохозяйственного производства является орошение.

Орошение в зависимости от фактического режима его проведения может оказывать различные воздействия на свойства почв, следовательно, и на

IV Міжнародна науково-практична конференція «Вплив кліматичних змін на просторовий розвиток території Землі: наслідки та шляхи вирішення» (10-11 червня 2021 року)

МАТЕРІАЛИ

IV Міжнародної науково-практичної конференції

«ВПЛИВ КЛІМАТИЧНИХ ЗМІН НА ПРОСТОРОВИЙ РОЗВИТОК ТЕРИТОРІЙ ЗЕМЛІ: НАСЛІДКИ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ»

Відповідальний за випуск: Яремко Ю.І., д.е.н., професор кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру

Комп'ютерне макетування: Мацієвич Т.О., к.е.н., доцент кафедри
землеустрою, геодезії та кадастру